

Visietekst inclusieve VUB-campusen

De Vrije Universiteit Brussel (VUB) streeft vanuit haar humanistisch waardenkader naar de gelijkwaardigheid en inclusie van elke student en medewerker. We willen een warme plek bieden om te studeren en te werken over de verschillen heen maar zonder die uit te wissen. Inclusie op de werk- en studieplek houdt in dat elke medewerker en student zich deel voelt van de VUB-community en tegelijk zijn, haar of hun unieke zelf kan zijn. We willen met andere woorden van onze universiteit een plek maken die niemand uitsluit en waar iedereen – studenten, personeelsleden en bezoekersⁱ – zich goed voelt. **Een toegankelijke en verwelkomende campusomgeving garandeert de gelijke rechten en kansen van onze campusgebruikers en draagt bij tot hun inclusie en welzijn.**ⁱⁱ

Daarom zetten we in op *universal design* of 'ontwerpen voor iedereen' met het oog op inclusieve totaaloplossingen.ⁱⁱⁱ *Universal design* gaat uit van het feit dat de gemiddelde mens niet bestaat. Zo heeft tussen één op tien en één op vijf Belgen respectievelijk een beperking of chronische ziekte en kan iedereen in een situatie terecht komen waardoor we voor korte of lange tijd beperkt worden.^{iv} Wanneer we 'mensgericht ontwerpen' richten we bij die gelegenheid van projecten de campus zo in dat **alle studenten, medewerkers en bezoekers zelfstandig en op een evenwaardige wijze gebruik kunnen maken van de aangeboden infrastructuur**. Daarbij is het belangrijk om onze leefomgeving te zien als een aaneenschakeling van onderdelen: de samenhang ervan bepaalt de kwaliteit ervan. Is één deel niet toegankelijk, dan is de keten onderbroken en sluit je mensen uit.

Bovendien gaat *universal design* niet alleen over aandacht voor de specifieke noden van personen met een beperking^v maar is er ook aandacht voor inclusiviteit op het vlak van bijvoorbeeld (beeld)taal^{vi}, leeftijd en genderdiversiteit. Kortom, van een personeelslid met een visuele beperking, een internationale student die trans is, tot een bezoeker met kinderwagen: iedereen moet zich welkom voelen en op een zelfstandige en evenwaardige manier van onze campusen gebruik kunnen maken.

VUB engageert zich om de aandacht voor toegankelijkheid, welzijn en inclusie systematisch mee te nemen in alle stappen van het ontwerp- en bouwproces. Dit houdt ten eerste in dat we **minimaal voldoen aan de wetgeving** en deze overstijgen waar mogelijk: een hoge gebruikerskwaliteit is het doel. Dit geldt voor zowel nieuwbouw als bij renovatiewerken op alle VUB-campusen, voor de buiten- en binneninrichting (incl. meubilair), de campusomgeving (buitenruimtes), en bij de verdere uitwerking van een virtuele campus.^{vii} Ten tweede voorzien we faciliteiten die inclusie en welzijn bevorderen, zoals *all gender* toiletten en verzorgings- en kolfruimtes verspreid over de campusen.^{viii}

Verder hanteren we bij de inrichting van de leefomgeving de **6 B's als toetssteen: Bereikbaar, Bruikbaar, Betreedbaar, Bekend, Begrijpelijk en Beschikbaar**^{ix}. Enkel een toegankelijke campusinfrastructuur volstaat niet. Ook inclusieve signalisatie en *wayfinding*, transparante informatie en communicatie over de aanwezige faciliteiten en het goed georganiseerd gebruik ervan, zijn essentiële elementen.^x

VUB neemt haar maatschappelijke rol op door zich maximaal in te zetten voor toegankelijke en inclusieve campussen. We hebben vanwege het bestaande en soms verouderde patrimonium van gebouwen en evoluerende aanleg van de omgeving nog een hele weg af te leggen. Onze werkwijze is daarom **een structurele (gefaseerde) aanpak van pijnpunten enerzijds, naast het flexibel en pragmatisch zoeken naar (tijdelijke/experimentele) oplossingen anderzijds**. Er wordt extern advies gevraagd waar nodig, maar ook de stem van de doelgroepen in kwestie wordt gehoord. We streven tot slot naar het behalen van kwaliteitslabels^{xi} en werken als lerende organisatie aan interne expertise-opbouw omtrent deze materie.^{xii}

Deze visietekst sluit aan bij de algemene [VUB-visietekst over diversiteit en inclusie](#) (2019) en werd geïnspireerd door de formuleringen en aanbevelingen van [INTER, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid](#). Academisch experte Anaïs Van Ertvelde (Universiteit Leiden) leverde advies over de gehanteerde terminologie en cijfers.

ⁱ Bezoekers worden formeel aangeduid als 'derden'.

ⁱⁱ Het wettelijk kader voor de gelijke rechten en kansen voor personen met een beperking wordt gevormd door het nieuwe Artikel 22ter van de Belgische Grondwet (2021), de Antidiscriminatiewet (2007), en het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (geratificeerd door België in 2009).

ⁱⁱⁱ *De Universal Design benadering geeft een antwoord op de gewijzigde kijk op het begrip 'handicap'. Mensgericht ontwerpen wordt in deze context gezien als een cruciaal en strategisch middel om 'handicapsituaties' te voorkomen of te elimineren, en om de levenskwaliteit van alle gebruikers te verbeteren. Het gaat verder dan alleen maar specifieke oplossingen bieden voor specifieke doelgroepen. Het beklemtoont een meer inclusieve creatieve benadering door van bij de aanvang van elk ontwerpproces de vraag centraal te stellen: hoe kan een product, communicatie via klank, woord of beeld, een gebouw of een publieke ruimte, zo esthetisch en functioneel mogelijk zijn voor de grootste mogelijke groep van potentiële gebruikers? Ontwerpen die op dit uitgangspunt gebaseerd zijn, zijn aantrekkelijk, toegankelijk en bruikbaar voor een grote diversiteit van mensen, ook voor personen met tijdelijke of permanente fysieke en/of verstandelijke? beperkingen, voor ouders met kleine kinderen, en voor iedere ouder wordende persoon met wijzigende capaciteiten. Meer info: <https://toegankelijkeomgeving.be/universal-design>*

^{iv} Bron voor de cijfers: https://cdn.digisecure.be/grip/20178914185011_inclusiespiegel-2016.pdf

^v Over het begrippenkader is veel discussie in het Nederlands taalgebied. Afhankelijk van de context (juridisch, medisch, academisch, activistisch) worden verschillende begrippen en definities geprefereerd. Hierbij de definitie zoals vooropgesteld door UNIA: Personen met een handicap worden gedefinieerd als personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in samenwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving. Deze brede opvatting van handicap omvat motorische handicap, chronische ziekte of aandoening, visuele handicap, auditieve handicap, verstandelijke handicap, meervoudige handicap, psychische stoornissen, autismespectrumstoornis, leerstoornissen. Het begrip 'handicap' is veranderlijk en systemisch. Een handicap evolueert immers naargelang de aanpassingen of belemmeringen in de omgeving. Meer info:

<https://www.unia.be/nl/wetgeving-aanbevelingen/wetgeving/verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

^{vi} Jaarlijks verwelkomt de VUB heel wat internationale studenten en onderzoekers. We streven ernaar dat zij hun weg vinden op onze campussen door bv. naast Nederlandstalige ook Engelstalige signalisatie en/of toegankelijke, begrijpbare beeldtaal te hanteren. Zie verder: *wayfinding*.

^{vii} Met een virtuele campus worden digitale leerplatformen en tools, websites e.d. bedoeld.

^{viii} Met *all gender* sanitair wordt bedoeld dat deze toegankelijk zijn voor alle genders: (trans)vrouwen, (trans)mannen, genderbinaire, -fluïde of queer personen. We opteren hier voor de benaming *all gender* toiletten i.p.v. genderneutraal sanitair omdat we 1) mensen en hun genderidentiteit niet als 'neutraal' willen bestempelen en 2) de algemene beschikbaarheid ervan voor iedereen willen benadrukken.

Het reglementair inrichten van een EHBO-verzorgingslokaal en kolfruimte wordt bepaald door de Codex Welzijn. Boek I/Titel 5 van de codex welzijn beschrijft de eerste hulp. In Art. I.5-5.- § 1. staat dat we moeten beschikken over een verzorgingslokaal, p. 96. De definitie van een verzorgingslokaal is als volgt: "lokaal dat gevestigd is op de arbeidsplaats of in de onmiddellijke omgeving ervan, bestemd om het nodige materiaal te bevatten voor eerste hulp, om de werknemers die het slachtoffer zijn van een ongeval of die onwel worden op te vangen en te verzorgen, en desgevallend om ter beschikking te worden gesteld van werkneemsters tijdens de zwangerschap of werkneemsters die borstvoeding geven".

^{ix} Gebaseerd op het advies van INTER, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid.

^x *Wayfinding* is een term die we gebruiken voor 'het zoeken van een weg naar een bestemming'. Het heeft betrekking op zowel het fysiek (de weg kunnen afleggen) als het cognitieve aspect (de weg kunnen lezen en begrijpen) van de ruimte rond ons. Meer info: <https://www.toegankelijkgebouw.be/Lexicon/Wayfinding/tabid/119/Default.aspx>

^{xi} Bijvoorbeeld: [Label Toegankelijk Gebouw | Vlaanderen.be](#) en [AnySurfer - Voor een toegankelijker internet](#)

^{xii} Concreet kan dit betekenen dat we op een onderzoekende manier met mogelijke oplossingen experimenteren (bv. de survey die plaatsvond m.b.t. de *all gender* toiletten) of dat we een opleiding over toegankelijkheid inrichten voor stakeholders (bv. projectleiders).